

Fejér Lipót és Ady Endre barátsága

Fejér Lipót (1880–1959) matematikus, a klasszikus matematikai analízis iskolateremtő professzora, a kolozsvári és a budapesti tudományegyetemnek volt nagyhírű tanára. Húszéves korában a Fourier-sorok összegzésére vonatkozó új eljárása a Francia Tudományos Akadémia folyóiratában jelent meg, és lett ennek kapcsán a francia Becsületrend lovagja. Fontos eredményeket ért el a trigonometrikus sorok elméletében, az interpolációelméletben és a konstruktív függvénytanban. Kiváló magyar matematikusok generációit nevelte fel, művésze volt a matematikának.

Fejér Lipót kiválóan zongorázott, de nagyon érdekelte a csillagászat is. Fiatalkorában el kellett döntenie, hogy zenész legyen vagy matematikus. Képzőművészeti és irodalmi ismeretei példásak voltak, személyesen ismerték egymást Ady Endrével is. Egyszer Ady egy önmagát ábrázoló, Székely Aladár által készített fényképet adott Fejérnek ezzel a dedikációval: *„Fejér Lipótnak, testvéremnek a nagy szenvedésben, a hiábavalóban, mellyel meg akarjuk, meg akarnók mutatni magunkat a világnak s megimádtatni a világgal, melyet néha csaknem úgy lenézünk, mint enmagunkat, — igaz barátja: Ady Endre.”* Bár tegyük rögtön hozzá, hogy ez a világnak való megmutatás és megimádtatás távol állt Fejér Lipóttól, akit az őt személyesen ismerők végtelenül szerény embernek mondtak.

Van azonban egy másik fénykép is, ahol ráadásul Fejér és Ady együtt láthatók. Ez a felvétel Püspökfürdőn készült, Fejér rá is jegyezte a hátoldalára, hogy *„1909. július 23-24. Püspökfürdő Nagyvárad mellett.”* Ott vannak a képen látható személyek nevei is: Nagy Mihály, György Ernő, Kanitz Henrik, Ady Endre és Fejér Lipót. Scheiber Sándornak az *Irodalomtörténet* folyóirat 1960-ban megjelent rólok írt dolgozatában felidézi a jelenlévő Nagy Mihály nagyváradi ügyvéd erről szóló visszaemlékezését. Ekkor Adyt Lukács Hugó gyógyította Kolozsváron.

Fejér Lipót

Ady Endre és Fejér Lipót

„A kolozsvári pihenés mégis jó eredményekkel bíztatott. Ady megerősödve, friss hangulatban sürgette kolozsvári orvosát, hogy engedje át egy kis kirándulásra Nagyváradra. Nagy alkudozások s Ady részéről való komoly szolid fogadkozások után végre megkapta a beleegyezést ahhoz, hogy két napra átránduljon Nagyváradon át a Püspökfürdőbe. Két kolozsvári jó embere kísérte el erre az útra július 25-én azzal a szigorú feladattal, hogy nem tágitanak mellőle, vigyáznak rá, és szépen visszaviszik Kolozsvárra, pihenni. Fejér Lipót, a világhírű matematikus és dr. Kanitz Henrik kolozsvári orvos, tanársegéd voltak kísérői. Emlékszem, hogy kötődött velük. Fejér Lipótot bolondos, gyermekes szeszéllyel és tréfás malíciával azért nyaggatta folyton, hogy matematikai egyenleteket készítsen az utcák görbéiről (latin szót használt).”

Fejérnek Adyval való ismeretségéről van azonban egy másik forrásunk is. Kevesen tudják, hogy Fejér fiatalkorában szerelmes volt Harnos Ilonába, aki akkor a Színművészeti Akadémián volt előkészítő növendék. Ilona azonban később nem hozzá ment feleségül, hanem Kosztolányi Dezsőhöz. Fejér egész életében agglegény maradt. Budapesten az MTA Könyvtár Kézirattárában Kosztolányi Dezsőné Harnos Ilona hagyatékában van egy dokumentum, amelyben Kosztolányiné több oldalon keresztül emlékszik vissza Fejér Lipóttal való ismeretségükre. Harnos Ilonának akkor már nem élt az édesapja, a családnak Gödöllőn volt háza, és Fejér is Gödöllőn nyaralt az édesanyjával. *„Ilonának, szerelmemnek”* – dedikációval nyújtotta át Fejér az értekezését a Fourier-sorokról Harnos Ilonának, aki persze abból egy betűt sem értett. Fejér sok mindenről mesélt neki, a csillagászatról, az Eötvös-ingáról, igyekezett bevezetni Ilonát Verdi, Leoncavallo és Mozart világába, megismertette Goyával, Raffaelloval, Michelangeloval. Párizsból még két szép metszetet is hozott neki ajándékba. Ilona édesanyja is nagyon azon volt, hogy Fejér felesége legyen, de a lány legszívesebben ezt mondta volna erre: *„Menjen hozzá a mama!”*.

„Fejér leutazott Kolozsvárra, ott tanított az egyetemen, de még több nyarat töltött Gödöllőn... Később Ady Endre és Aczél Ilona is próbáltak felé terelni. Ady egy nem éppen nyomdafestékre való kurta versikét is faragott kettőnk nevére és Gödöllőre, ámbár feltevésének semmi alapja sem volt.”

Bár kutattuk, de ezt a verset nem sikerült eddig fellelnünk Ady életművében, persze nem is biztos, hogy megmaradt. Egyébként Fejér még élete végén is nagyon szerette Ilonát, aki ezt írta: *„Utoljára a Kútvölgyi kórházban beszéltem vele. Föllármázta az egész folyosót. – Ő az, Ő az, itt van, eljött hozzám az én nagy szerelmem, a Harnos Ilona. – Sírt, zokogott, nyakamba borult. Nagyon fájt érte a szívem.”* De hát Kosztolányi még érzékenyebben érintette, emlékszünk *Ilona* című versére, amely így kezdődik: *„Lenge lány, aki sző, holdvilág mosolya: ezt mondja a neved, Ilona, Ilona.”*

Végezetül még egy levélből idézünk, amelyet eddig nem ismert a tudománytörténet-írás, Kalmár László szegedi matematikaprofesszor hagyatékában találtuk. Péter Rózsa, Kalmár egykori egyetemi évfolyamtársa írta és benne közös professzorukról, Fejér Lipótról is megemlíti egy esetet, amely Ady Endrével egy kávéházi találkozásukkor történt:

„Meglesték Adyt, aki azt gondolva, hogy senki sem látja, a kávéházi fogasról leemelte és felpróbálta Fejér kalapját. Szörnyen bosszankodott, hogy Fejérnek nagyobb a feje.”

Szabó Péter Gábor
Szegedi Tudományegyetem
pszabo@inf.u-szeged.hu